

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

428.3

Hely

Károlyi palota

Idő

"1914"

Személy

Helyszám

Szerző *Markó Miklós*
Cím *a Károlyi-palota Haynau-korszaka*Forrás: *Budapest*

Bp.

(Hely)

1914 11/22

(Idő)

(Köt. v. füz.)

A Károlyi-palota Haynau-korszaka.

— Ahol az ítéleteket hozták. —

Most, hogy aminap újra megnyiták a történelmi nevezetességű Károlyi-palota termei és Károlyi Mihály gróf a palotában vendégül látta az ellenzéki pártok tagjait és az ellenzéki sajtó képviselőit, alkalomszerűnek kínálkozik a palota ugynevezett Haynau-korszakáról megemlékezni.

Haynau tudvalevőleg majdnem teljes esztendeig lakott 1849-ben és 1850-ben a palotában és az első emeletet foglalta le lakásául, míg a földszinten morvaországi vadászkatonákat szállásolt be. Jelenleg az alkalmazottak lakásai, továbbá a kegytermet képező nemzeti levéltár és a történelmi nevezetességű ezüstkamara van a földszinten, ahonnan Károlyi György és István grófok a két részt képező, több régi mázsá, családi ezüstöt szolgáltatott ki a szabadságharc elején a szükségben levő magyar nemzet céljaira. Az akkor összeolvasztott ezüst nagy részét vétel útján pótolták és ma mintegy ötszáz személyre szóló ezüst evőkészletét őrzik a páncélos ezüstkamarában. Azonkívül ugyanannyi ezüstkamara és más remekmű arany és ezüst asztali dísz őrzik itt. Az egész készletet, egészben a Károlyi Gyula gróf által 1883. január tizedikén, a király tiszteletére rendezett mesés pompájú estélyen használták.

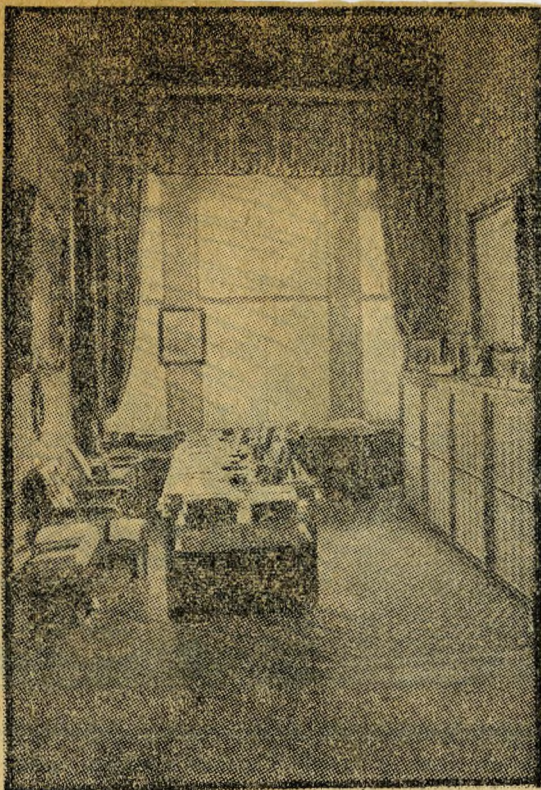
Magasztos jeleneteknek volt színhelye a palota 1848 őszén, amikor az általános fegyverkezés folyt az egész országban. Néhai Andrássy Aladár gróf honvédtuszárnagy, később

Bem altábornagy főhadsegéde, itt mutatta be az első honvédtiszt attilát. Pár héttel később idős Károlyi István, pestmegyei főispán, mint ezredtulajdonos a palota kertjében tartotta az első szemlét a főthi, ceglédi, félegyházai, nagykőrösi és kecskeméti fiukból alakított Károlyi-huszárezred fölött, amelyet Főth urának költségén Rohonczy Lipót huszárezredes szervezett és vezetett a harcokban.

1849. január ötödikén Bártfay László uradalmi ügyész naplója szerint a szerencsétlen moóri csata után a fővárosba vonuló császáriak kezébe került a híres épület. Jellasics horvát bán szállásmestere megjelent és lakást kívánt a bán részére. Hat terem-szerű szobát bocsátottak a rendelkezésére, de amikor megjelent a palotában, keveselte a lakást és negyven szobát foglaltatott le az emeleten, mert személyes védelmére testőrség gyanánt ötven vörösköpenyeges horvát szerencsét is hozott magával. Másnap, január hatodikán történt Jellasics parancsára a palotában az első elfogatás. A hazafias gondolkozású Szápáry Antal gróf volt az első áldozat, aki gróf Pálffy Mórict, mint császári biztost, magyarellenes viselkedése miatt egyszerűen kiutasította a gróf Károlyi Györgyné szalonjából. Három nappal később, január kilencedikén, esti kilenc órakor, a vértanuvá lett Batthyány Lajos gróf miniszterelnököt fogta el Windischgraetz herceg főparancsnok rendeletére egy főhadnagy, harminc fegyveres katonával, saját sógornője, Károlyi Györgyné grófnő szalonjában, két katonatiszt pedig korán reggel az Ujéületbe vitte, ahonnan

többé élve nem került ki. 1849. április harmadikán a híres tizenhatos számú Károlyi-huszárezred nagynevű alapítóját, az öreg István grófot hurcolták az Ujéületbe, ahol a hadbírósg több évi várfogságra ítélte, de ebből — kegyelemből — csak egy évet töltött ki Teresienstadtban és négyszázezer forint váltságdíj lefizetése után, 1850. őszén kiszabadult. A diadalmas áprilisi napokban rövid ideig ismét a magyaroké lett a palota és két hétig Asbóth Lajos honvédtábornok lakott benne.

Csakhamar azonban ismét fordult a hadiszerencse és június tizenhetedikén Haynau tábornagy tette meg főhadiszállássá a fejedelmi berendezésű palotát és június tizenkilencedikén fényes, nagy lovaskiséréttel, oldalán a hasonló kegyetlen érzelmű Susán altábornaggyal, vonult be a palotába. A pompás lépcsőházban a házigazda helyett udvarmestere, Dobiási Pál fogadta Haynaut, aki az udvarmestert még Bresciában ismerte meg, ahol Dobiási komornyikja volt Lederer bárónak. Az udvarmester olasz nyelven üdvözölte Haynaut, aki válaszában öreg bajtársnak nevezte a szolgálatrakész intézőt. Haynau azután csakhamar bizalmas rendeleteket adott ki és maga, családja és hadsegédei részére nyolcvanegy szobát foglalt le az emeleten, míg a palota ura, akkoriban az ország első nábobja, az udvari részben az inas szobája

Haynau lakosztályának írószobája, középen az íróasztal, melyen Haynau az ítéleteket aláírta.

mellett kapott egy egyszerűen bebutorozott szobát lakhelyül. Haynau közben rövid időre, a reánk nézve szerencsétlen kimenetelű szőregi és temesvári csatába távozott, amely idő alatt Schlick gróf lovassági tábornoknak szolgált lakásul a palota. 1849 augusztus tizenhatodikán gróf Károlyi Györgyöt is elfogták a fejérmegyei Csurgón, ottani kastélyában és az Ujépületbe vitték, pesti és más palotáiban pedig minden ingó és ingatlan vagyonát zár alá vették. Öt hétig ült Károlyi György gróf az Ujépület börtönében azzal vádolva, hogy Kossuth Lajosnak négyesfogatát használatra átengedte és feleségével együtt virágot dobott a kormányzó kocsijába. Öt hét után százötven ezer forint váltságdíj lefizetése mellett szabadon bocsátották és csurgói kastélyába internálták. Haynau csak ezután oldotta fel a roppant kiterjedésű Károlyi-uradalmakat a zárgondnokság alól, ami tömérdek hadbíró-sági hivatalos levelezéssel járt és most ezek a Haynautól aláírt akták kétségkívül a legdrágább okmányai a Károlyi-nemzetség budapesti levéltárának.

A vérengző Haynau és nem kevésbé hírhedt hadsegéde, Susán altábornagy, ezalatt igen jól érezték magukat a pompás palotában, hol elrendelték, hogy a grófi konyha kosztot is adjon nekik, persze a palota gazdájának a számlájára. A palota hetvenhárom földszinti helyiségébe morvaországi vadászkatonaikat szállásoltak be az emeleten lakó Haynau és nagyszámu lovastiszt őrizetére. A palota megszokott csendjét harsgó trombitaszó és

pergő dobverés zavarta meg, a reggeli ébresztő és az esteli takarodó idejében. A vasas német tisztek kiméretlen tréfáiból több mint hatvan ezer forintnyi rongálás történt az épület pompás felszerelésében és butorzatában. Közben bekövetkeztek a Haynaut örökké megbélyegző, gyászos kivégzési napok, amikor a palota udvari részében, az ugynevezett zöldre kárpitozott írószobában, egy íróasztalon, amely réztáblával megjelölve még ma is látható a palotában, egymás után írta alá az ujépületi és aradi vértanuk ítéleteit az «osztrák mérsáros», ahogyan Haynaut méltán nevezték el az akkori angol lapok. Bekövetkezett a rémuralom első farsangi mulatsága. 1850 február elsején Haynau fényes bált rendezett a Károlyi-palota pompás nagytermében, amidőn az ország minden részéből nagyszámu katonai küldöttségek érkeztek és mintegy ezerkétszáz főre menő osztrák cserepártiszt fesztelenül mulatott a magyar nábob pesti palotájában. A rémuralom napjai azután egész 1850 július tizenhétig tartottak, amikor a bécsi kamarilla végre megelégette Haynau vérengzéseit és váratlanul fölmentette a pesti, illetve a magyarországi főhadparancsnokságtól.

1850 július tizenkilencedikén bucsuztatta el Haynaut a pesti helyőrség igen nagyszámu tisztikara, amikor a huszonötödik számu, akkor prágai legényekből álló és Mamula táborszernagy nevét viselő gyalogezred zenekara lampionos szerenádöt adott a palota előtt és a katonabanda hosszu idő után először játszott ismét vig magyar nótákat. Másnap a bécsi udvarnál kegyvesztett Haynau Óbudáról egész csendben hajón elutazott. Haynau eltakarodása után Károlyi György gróf az üldözött honvédtisztek érdekében titkos rendeletet adott ki, amelyben utasította nagyszámu gazdatisztjeit, hogy minden menekülő honvédot a folyton kutató osztrák

zsandárok előtt jól elrejtsek és mindennel lássák el őket. Ilyen módon sok száz bujdosó honvédtiszt menekült szerencsésen külföldre, az akkor még osztatlan gróf Károlyi-nemzet-ségi, számszerint huszonnyolc uradalmon keresztül, amelyek Nagykárolytól egészen Bécsig kiterjedtek, úgy hogy még a harmincas években Károlyi György gróf, váltott lovakkal, egész Magyarországon keresztül Bécsig, saját uradalmán tarthatott pihenőt.

Markó Miklós

	Személy
	Helyszám
(Köt. v. füz.)	